

การบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์*

พระมหาอภิชัย อภิขโย บุญเรือง¹

จตุพร บานชื่น² ชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง³

(วันที่รับบทความ: 13 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 26 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 27 กรกฎาคม 2568)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลการบริหารจัดการโครงการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโครงการ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากร และเจ้าหน้าที่พุทธอาสา 9 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโวหาร (Descriptive Method)

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญของโครงการนี้ใช้หลักการบริหารอาศัยชัยภูมิที่สัปปายะของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ มีการคมนาคมสะดวกจนเกื้อหนุนแก่การนำหลักสัปปายะ 4 มาใช้ คือ สถานที่สัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ และธรรมสัปปายะ เป็นหลักในการบริหาร มีการบริหารจัดการได้แก่ 1) การวางแผน ตั้งแต่การรับสมัครผู้เข้าอบรมในโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรม การจัดอาหาร ชุดปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่พัก การดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติธรรมและอื่น ๆ 2) การจัดการองค์กร มีการสนับสนุนการปฏิบัติธรรมโดยเจ้าของโครงการเป็นผู้กำหนดคน โยบาย คณะวิปัสสนาจารย์ คณะพระวิทยากร คณะผู้สนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ มีพุทธอาสา เป็นต้น 3) การจัดสรรและบริหารบุคคลากร มีวิปัสสนาจารย์ พุทธอาสา แม่ครัว เป็นฝ่ายสนับสนุนโครงการ 4) การอำนวยความสะดวก มีหัวหน้าพุทธอาสาเป็นหลัก 1 คน ที่จะติดต่อประสานงาน มีการออกกำหนดการเวลา และมอบหมายหน้าที่ที่จะให้โครงการและกิจกรรมดำเนินไปโดยสะดวก 5) การควบคุม เจ้าของโครงการเป็นผู้ควบคุม เพื่อให้โครงการและกิจกรรมเป็นไปตามรายชื่อของพระวิทยากรและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบตามช่วงเวลาและตามสถานที่ปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกา, หลักไตรสิกขา

* บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2568

¹ นักศึกษามหาบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: boon146@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ สาขาบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: fsocjpb@ku.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาบริหารและพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, E-mail: fgracrw@ku.ac.th

Management the Ordination Project for Buddhasavok and Buddhasavika Disciples to Develop the Mind According to the Threefold Principles Watchollapratharnrangsarit*

Pramaha Apichai Apichayo Boonruang¹

Jatuporn Banchuen² Chairat Wongkitrungruang³

(Received: June 13, 2025; Revised: July 26, 2025; Accepted: July 27, 2025)

Abstract

This research aimed to study the management of the Project for Ordination of Buddhasavok and Buddhasavika Disciples to develop the mind according to the Threefold Principle of Wat Chollapratharnrangsarit. The method of collecting data on the project management was done through interviews with the 9 project administrators. The researcher used data analysis methods and presented the study results through descriptive method.

The study found that this project used management principles based on the auspicious location of Wat Chollapratharnrangsarit, which facilitated transportation that supported the implementation of the four auspicious principles: suitable location, suitable food, suitable personnel, and suitable Dharma. These principles served as the foundation for management, becoming a strong point that attracted practitioners to the project continuously on their days off, specifically Fridays, Saturdays, and Sundays. Management was organized through planning, which included recruiting participants, participation in each activity, food arrangements, meditation kits, meditation spaces, accommodation, health care for practitioners, and more. Organizational management involved coordinating organizations that supported the practice, including a project owner who set policies, Vipassanā instructors, monks, various supporting teams, and Buddhist volunteers. Staffing involved allocating and managing personnel to ensure the project's success, which included Vipassanā instructors, Buddhist volunteers, cooks, and others who supported the project. Directing involved having a main Buddhist volunteer coordinator who contacted and coordinated all activities. There was a schedule established, along with the assignment of tasks, to ensure that the projects and activities ran smoothly. The controlling was managed by the project owner, to ensure that the projects and activities followed the list of teaching monks.

Keywords: Management, The Ordination Project for Buddhasavok and Buddhasavika Disciples, Threefold Principles

* Research article is part of the Independent Study for the Master of Arts Program in Social Administration and Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, 2025

¹ Student in Master of Arts Program in Social Administration and Development, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: boon146@gmail.com

² Associate Professor, Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: fsocjpb@ku.ac.th

³ Lecturer in the Social Development Program, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, E-mail: fgracr@ku.ac.th

ความสำคัญและปัญหาการวิจัย

หลักการบริหารจัดการในโครงการต่าง ๆ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถ้าขาดองค์ความรู้ในการจัดการที่ดีจะทำให้การดำเนินการในโครงการนั้น ๆ ไม่สะดวกต่อความก้าวหน้าในองค์กร เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร จึงมีหลักการบริหารแนวคิดที่ทันสมัยเพื่อเป็นกลยุทธ์หรือแนวทางในการบริหารจัดการ นักวิชาการสมัยใหม่กำลังสนใจหลักพุทธบริหารซึ่งนำมาปรับใช้และประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการ ในประเทศไทยมีประชาชนนับถือพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก ประมาณร้อยละ 93 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ วัดจึงเป็นองค์กรสำคัญในการพัฒนาจิตใจของคนในประเทศไทย โดยเฉพาะวัดที่เป็นสถานปฏิบัติธรรม หากวัดมีการบริหารจัดการไม่ดีก็กลายเป็นปัญหาต่าง ๆ มากมาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องบริหารจัดการให้ดี เช่น การออกแบบโดยยึดหลักสัปปายะ คือ 1) อวาตสัปปายะ คืออาคารสถานที่ใช้งานอย่างเพียงพอ มีพื้นที่ให้ความสะดวกปลอดภัย 2) โจรสัปปายะ มีการคมนาคมสะดวกสบาย 3) ภัสสสัปปายะ เจริญเหมาะสม 4) บุคคลสัปปายะ มีคนอยู่ร่วมกันถูกกัน เหมาะสม มีแต่คนดี มีแต่คนทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญา 5) โภชนสัปปายะ มีความสบายด้านอาหาร 6) อุตสัปปายะ มีความสบายด้านธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม และ 7) อิริยาปถสัปปายะ ทำหน้าที่ที่เหมาะสม (Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto), 2011)

ปัจจุบันนี้ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างมาก ทำให้เกิดความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต การใช้ชีวิตต่าง ๆ มีความสะดวก ยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การพัฒนาของสังคมเกิดความสะดวกสบายรอบด้าน ทำให้ผู้คนหลงใหลในวัตถุ ความต้องการวัตถุที่มีมากขึ้นของผู้คนในด้านต่าง ๆ เช่น ความสะดวกสบาย สิ่งของเครื่องใช้ ชื่อเสียง เงินทองและสิ่งต่าง ๆ ที่จะตอบสนองต่อความต้องการที่ได้มา ทำให้ผู้คนต่างมุ่งมั่นเพื่อให้ได้มาตามสิ่งที่ตนเองปรารถนา จึงเกิดความพยายามผลักดันตัวเองให้ได้ในสิ่งนั้น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านวัตถุสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ปัจจุบันสิ่งที่ส่งผลในด้านบวกและด้านลบก็มีมากมายเช่นกัน ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตอันเป็นสาเหตุให้เกิดความเครียดสะสม ส่งผลกระทบต่อร่างกายและสภาพจิตใจ และยังมีสิ่งที่จะก่อให้เกิดโรคซึมเศร้า สมาธิสั้น และโรคอารมณ์แปรปรวนแปรได้ จึงเป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งทางด้านจิตใจที่ไม่ได้รับการจัดการ โดยเฉพาะสังคมคนเมืองมีชีวิตเร่งรีบแข่งขันกับเวลาและสภาพแวดล้อมที่มีมลภาวะ การแข่งขันกันทางด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดความเครียดสะสมมากมาย พระพุทธศาสนา ถือเป็นแหล่งรวมหลักธรรมคำสอนต้นแบบ และระบบจริยธรรมของสังคมไทย วัดจึงเป็นสถานที่หนึ่งที่เป็นที่พึ่งพาจิตใจของมนุษย์ได้ ผู้คนจึงหันหน้ามาหาวัดปฏิบัติธรรม บางวัดที่มีสำนักปฏิบัติธรรมสามารถตอบโจทย์ความต้องการทางจิตวิญญาณได้แต่บางวัดถึงจะมีสำนักปฏิบัติธรรมแต่ก็ไม่สามารถที่จะรองรับความต้องการของพุทธบริษัทได้ (Phra Panyanantamunee, 2020)

โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ มีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติธรรมถือศีลห้าของญาติโยมที่เข้าวัดฟังธรรมวันพระและวันอาทิตย์ โดยเมื่อมีการฟังพระธรรมเทศนาจบก็มีการนั่งสงบใจ เมื่อทำไปบ่อย ๆ เกิดการปฏิบัติที่มีการขยายระยะเวลาให้มีการปฏิบัติให้นานขึ้น เมื่อมีการนั่งสมาธิมากขึ้น ก็มีการจัดการอบรมวันเสาร์ ในช่วงเช้าและบ่าย เมื่อมีญาติโยมมาเข้าอบรมมากขึ้น จึงมีการขยายขยายโครงการเป็นโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกา ซึ่งโครงการเริ่มในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ตั้งแต่วันที่ 1 วันที่ 15-17 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบันรุ่นที่ 154 (Wat Chollaprathamrangsarit, 2021)

การปฏิบัติธรรม ฝึกรวิปัสสนากรรมฐานมีประโยชน์มากมาย ดังพุทธพจน์ที่มาในพระไตรปิฎก ว่า “เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สุตตานิ วิสุทธินา โสภปริเทวานัง สมตักกมย ทุกขโทมนสฺसानิ อตฺตงฺคมย ญายสฺส อธิคมย นิพฺพานสฺส สจฺฉิกิริยช ยทิทํ จตฺตวาโร สติปญฺฐานาติ” (Mahamakut Buddhist University, 2010) แปลความได้ว่า “หนทางนี้เป็นที่ไปอันเอก ภิกษุทั้งหลาย ย่อมเป็นไป เพื่อความหมดจดของสัตว์ทั้งหลาย เพื่อพ้นไปเสียจากความโศกและความคร่ำครวญรำพัน เพื่อความดับทุกข์และเศร้าโศกเสียใจ เพื่อแห่งตลอดกรรมที่ควรรู้ที่ถูกต้อง เพื่อความแจ่มแจ้งพระนิพพาน หนทางนี้คือสติปัฏฐาน 4 ประการ และยังมีอีกมากมาย เช่นชื่อว่าผู้ไม่ประมาท เป็นผู้ได้ป้องกันภัยในอบายทั้ง 4 ได้บำเพ็ญไตรสิกขา ได้เดินทางสายกลางคือ มรรค 8 ทั้งได้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการบูชาอย่างสูงสุด ได้บำเพ็ญ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เป็นอุปนิสัย ได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักพระไตรปิฎกอย่างแท้จริง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เป็นผู้เป็นอยู่โดยไม่เปล่าประโยชน์ทั้งสามคือ 1. ประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฐฐธรรมมกัตตะ) 2. ประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตตะ) 3. ประโยชน์สูงสุด (ปรมัตตะ) (Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto), 2015B)

มิใช่ฝ่ายที่วัดต่าง ๆ จะดึงพุทธศาสนิกชนให้เห็นความสำคัญในการรักษาศิลปปฏิบัติธรรมจนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมเป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย วัดจำต้องมีการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถจัดรูปแบบการอบรมให้เป็นต้นแบบกับวัดอื่นได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ เพื่อขับเคลื่อนโครงการปฏิบัติธรรมให้เป็นต้นแบบกับวัดอื่นที่มีความสนใจ (Watchollaprathamrangsarit, 2025)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขาของ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) ผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีมาเป็นแนวทางในการวิจัย คือ

1. ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucratic Management)

ทฤษฎีนี้บางทีก็กล่าวได้ว่าเป็นทฤษฎีองค์การแบบราชการ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ ชาวเยอรมัน ได้คิดค้นทฤษฎีนี้ขึ้น โดยเขามีความเชื่อว่าบุคคลทั้งหลายมีทั้งชั้นและเกียจคร้านต่างกัน นักบริหารจัดการจะให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ มีประสิทธิภาพต้องได้ร่วมมือจากกลุ่มบุคคลปฏิบัติงานและมีองค์การบริหารจัดการตามลำดับในสายบังคับบัญชา มีระเบียบกฎเกณฑ์การทำงาน มีการกำหนดตำแหน่งหน้าที่ตัวบุคคล ผู้ดำรงตำแหน่ง และมีการเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน โดยหลักคุณวุฒิและยึดความสามารถเป็นสำคัญ แนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) จึงก่อให้เกิดทฤษฎีองค์การแบบราชการขึ้น (Waber, 1968)

2. ทฤษฎีการบริหารงานของพระธรรมโกศาจารย์

การบริหาร หมายถึง การร่วมกิจการงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จอาศัยการร่วมด้วยช่วยกันทำ (Getting Things Done Through Other People) การบริหารงานในศาสนาพุทธมีความเป็นรูปธรรมชัดเจน ตั้งแต่สองเดือนในวันที่มีเจ้าทรงตรัสรู้ นั่นคือเมื่อพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาในวันอาสาฬหบูชา แก่พระเบญจวัคคีย์ อันเป็นปฐมอุบัติแห่งสังฆะขึ้น เมื่อมีสังฆะ เป็นสมชิกอุบัติใหม่ในศาสนาพุทธอย่างนี้ พระพุทธเจ้าใช้วิธีการบริหารจัดการคณะสงฆ์ วิธีการที่พระพุทธเจ้าใช้นั้นถือปฏิบัติกันมาจนถึงทุกวันนี้ ยาวนานกว่า 2,500 ปี เป็นเหตุที่นักบริหารสนใจการบริหารแบบพระพุทธเจ้า และยังมีพุทธวจนะที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการมีอยู่มากในคัมภีร์พุทธศาสนา (พระไตรปิฎก อรรถกถา ฯลฯ) การศึกษาพุทธวจนะนั้นก็ทำให้ทราบถึงการบริหารแบบพระพุทธเจ้า การศึกษาวิธีแห่งพุทธะนี้ใช้การบริหารของนักบริหาร เป็นแนวทางในการพิจารณาหน้าที่ ซึ่งตามหลักภาษาอังกฤษมีอยู่ 5 อย่างใช้ตัวย่อว่า POSDC ดังนี้ (Phra Brahmpundit (Prayoon Dhammacitto), 2006; Ouchi, 1971)

P คือ Planning หมายถึง การวางแผนงาน การเตรียมเพื่อเป้าหมายงานไว้ล่วงหน้า เป็นการคิดก่อนกระทำ การแผนงานเกี่ยวข้องกับ การวางแผนนโยบาย วัตถุประสงค์ การจัดทำโครงการและติดตามผลถึงการปฏิบัติที่คาดว่าจะได้รับ

O คือ Organization หมายถึง การจัดสายบังคับบัญชาภายในองค์กร เป็นการจัดการสร้างโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกโดย อาศัยการกระจายอำนาจภายในองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เมื่อบุคคลมีความชำนาญการ มีประสบการณ์เกิดการพัฒนาบุคลากร และวางตำแหน่งคนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการประสานงานติดต่อสื่อสาร มีการปฏิสัมพันธ์กันในองค์กร

C คือ Controlling หมายถึง การบริหารจัดการและควบคุมคุณภาพของหน่วยงานภายในหน่วยงาน รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทของงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) ผู้บริหาร โครงการ ประธานโครงการ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากร และเจ้าหน้าที่พุทธอาสา

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการผู้บริหาร โครงการบวชพุทธสาวก สาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากรและเจ้าหน้าที่พุทธอาสา รวมจำนวน 9 คน เพื่อต้องการทราบข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) มีหัวข้อคำถามที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดกับผู้ที่ให้สัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์การบริหาร โครงการบวชพุทธสาวก สาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ เรื่อง การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organization) การจัดสรรบริหารบุคคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่องการจัดการโครงการบวชพุทธสาวก สาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ตั้งอยู่เลขที่ 78/8 หมู่ที่ 1 ถนนติวานนท์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีซึ่งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่ทำวิจัย
2. ผู้ให้ข้อมูลคือผู้บริหารโครงการบวชพุทธสาวก สาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระวิปัสสนาจารย์ พระวิทยากรและเจ้าหน้าที่พุทธอาสา รวมจำนวน 9 คน
3. ผู้สัมภาษณ์จะทำการนัดหมายตามวันเวลา เมื่อถึงวันนัดหมาย ผู้ให้ข้อมูลมายังจุดนัดหมาย จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์ มีอุปกรณ์ช่วยบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง (โทรศัพท์มือถือ) สมุดจดบันทึก จากนั้นก็ถอดเทปบันทึกเสียงแล้วทำการประมวลผลข้อมูลด้วยตนเอง

4. ความน่าเชื่อถือของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการวิจัย มีการตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Debriefing) เป็นการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยผู้วิจัยจะทบทวนเนื้อหาและนำเสนอประเด็นสำคัญจากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลสอดคล้องตรงกัน ถ้าหากว่าข้อมูลที่ได้นั้นสอดคล้องกันแสดงว่าข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ แล้วนำไปวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำมาวิเคราะห์จัดกลุ่มเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อประมวลผลข้อมูลและสรุปผลการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนาโวหาร (Descriptive Method)

สรุปผลการวิจัย

โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาดำเนินการตามหลักไตรสิกขา วัตถุประสงค์ ประสานงาน วัตถุประสงค์ การวางแผน (Planning) มีการวางแผนงานตั้งแต่การรับสมัครและการเก็บข้อมูลของผู้สมัครที่มาร่วมโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรม การจัดอาหาร ชุดปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่พัก การดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติธรรม และอื่น ๆ การจัดการองค์กร (Organization) การจัดการองค์กรที่จะมาสนับสนุนการปฏิบัติธรรม มีเจ้าของโครงการซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะวิปัสสนาจารย์ คณะผู้สนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ พุทธอาสา เป็นต้น การจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) การจัดสรรบริหารบุคลากร ที่จะให้โครงการเป็นไปด้วยดี มีวิปัสสนาจารย์ พุทธอาสา แม่ครัว เป็นต้น เป็นฝ่ายสนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ การอำนวยการ (Directing) การอำนวยการมีหัวหน้าพุทธอาสาเป็นหลัก 1 คน ที่จะติดต่อประสานงาน มีการออกกำหนดการ เวลา และมอบหมายหน้าที่ ที่จะให้โครงการและกิจกรรมดำเนินไปโดยสะดวก การควบคุม (Controlling) มีการควบคุมโดยเจ้าของโครงการเป็นผู้ควบคุม เพื่อให้โครงการและกิจกรรมเป็นไปตามรายชื่อของพระวิทยากรและเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบตามช่วงเวลาและตามสถานที่ปฏิบัติธรรม

หลักสัปปายะ 4 ในการสร้างสำนักปฏิบัติธรรม

แนวคิดในการสร้างสำนักปฏิบัติธรรมเป็นแนวคิดแห่งการเปิดโอกาสให้พุทธบริษัทได้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม โดยมีแนวคิดจากมรดกธรรมของพระพุทธเจ้าซึ่งให้แนวทางแก่พุทธบริษัท 4 ไว้โดยมีปัจฉิมโอวาทที่พระองค์ประทานไว้คือ “อปปมาเทน สัมปาเทตะ” จงยังประโยชน์ตนให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเกิด จากเมตตากรุณาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ก็มีการมองเห็นว่าการทำสถานที่ให้คนได้มาปฏิบัติธรรมเป็นการฝึกหัดต่อตนเองและผู้อื่น พระที่เป็นวิทยากรหรือวิปัสสนาจารย์ก็ยิ่งประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนและญาติโยมที่มาเกี่ยวข้องก็ยิ่งประโยชน์ให้เกิดโดยการมาศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม เมื่อมีการเรียนรู้ที่ดีได้ร่วมมือกันอยู่อย่างถูกต้องก็กลายเป็นกัลยาณมิตรกันมีเจตนาที่จะสนองงานพระศาสนา เมื่อมี

การเกี่ยวข้องกันมีความเห็นร่วมกันการใช้แนวคิดหลักการที่พระพุทธเจ้าประทานไว้คือหลักสี่ปายะ 4 เป็นตัวตั้ง ดังต่อไปนี้

1. สถานที่สี่ปายะ สถานที่ให้เกิดความสะดอกสบาย คนไปมาก็มีการบริการเกิดขึ้นต้องมีความสะดวกให้เพียงพอ ทั้งที่นอน ที่อยู่ ห้องน้ำ การที่มีความลงตัวเป็นอันเดียวกันถือเป็นสิ่งสำคัญ การบริการสถานที่จอดรถก็เป็นสิ่งสำคัญ การเตรียมสถานที่จอดรถให้คนที่มาเกี่ยวข้องกับวัดเพราะวัดต้องบริหารจัดการสิ่งทีญาติโยมหวงแหนซึ่งเป็นความสะดวกของญาติโยมด้วย

2. อาหารสี่ปายะ การที่ไม่ต้องเป็นห่วงว่าต้องจัดการอาหารอย่างไรมา เป็นการได้อุปถัมภ์ดูแล เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องลงทะเบียนใช้จ่ายค่าอะไรวัดจึงเป็นผู้ช่วยเหลือให้ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติธรรมโดยตัดความกังวลเรื่องการต้องแสวงหาอาหารและทานอาหารเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติธรรมเท่านั้น

3. บุคคลสี่ปายะ คนที่อยู่ร่วมกันในแต่ละช่วงการอบรมต้องมีธรรมในระดับเดียวกัน ศีลระดับเดียวกันโดยไม่ต้องมาเปรียบเทียบขัดแย้งกันคนที่มาปฏิบัติธรรมพุทธสาวกสาวิกษาของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ต้องเอาใจใส่ตนเองว่าต้องปฏิบัติตัววางตัวอย่างใดเป็นการนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการปฏิบัติทุกคนควรได้สิ่งที่ตนเองเห็นว่าบุคคลผู้ปฏิบัติ บุคคลผู้สอน และผู้บริการด้านอื่นทั้งหมดในวัดถือเป็นบุคคลผู้ให้ได้รับความสะดวกแก่ผู้ปฏิบัติธรรมในวัดชลประทานรังสฤษฎ์

4. ธรรมะสี่ปายะ คือธรรมะเป็นที่สบายอะไรที่เป็นไปเพื่อความดีงามในการร่วมกันปฏิบัติธรรม ต้องไม่ทิ้งได้แก่ สติปัญญา 4 คู่เรื่องกาย เรื่องเวทนา เรื่องจิต และเรื่องธรรมโดยใช้เครื่องมือที่สำคัญ คือ อานาปานสติ เป็นเครื่องมือของไตรสิกขาเป็นเครื่องมือการศึกษาตลอดชีวิต ท่านเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...เราับมรดกธรรมที่พระพุทธเจ้าให้แนวทางแก่เรา สำคัญคือผู้ที่เกี่ยวข้องกันนั้นก็กลายเป็นกัลยาณมิตรกันมีเจตนาการที่จะสนองงานพระศาสนาส่วนหนึ่งเราต้องไม่ทิ้งคำว่าสี่ปายะ พระพุทธเจ้าได้ตรัสคำนี้ไว้เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ เกิดสิ่งที่ควรแก่การได้เรียนรู้คือเอาสี่ปายะ 4 เป็นตัวตั้ง...”

(Abbot of Chollaprapharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

ในขณะที่เดียวกันประธานโครงการมีความเห็นสอดคล้องกับนโยบายในโครงการปฏิบัติธรรมที่เน้นเรื่องสี่ปายะ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการก่อให้เกิดโครงการที่เป็นประโยชน์และลงตัวกับบริษัท 4 ของวัดชลประทานรังสฤษฎ์สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการปฏิบัติธรรมหลักสูตรสติปัญญา 4 มีหลักไตรสิกขาเป็นแนวทาง ดังที่ท่านประธานโครงการได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...โครงการนี้ผมเป็นประธานโครงการ มีกรรมการเขียนหลักสูตรใช้สติปัญญา 4 ในการอบรมมีไตรสิกขาเป็นแนวทาง มีวิปัสสนาจารย์และพุทธอาสาผู้ที่เข้าใจงานในระดับหนึ่งเป็นผู้มาช่วยเหลือผู้ปฏิบัติธรรม...” (Asistant Abbot Chollaprapharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

การปูพื้นฐานการภาวนาที่มั่นคงในระดับปัญญาที่สูงขึ้นไป ๆ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่เป็นความจริง ที่การใช้ปัญญาระดับละเอียดลึกซึ้ง จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าไม่มีพื้นฐานที่ดี สำหรับบางคนมีสมาธิดีมาก แม้มีเสียงรบกวนรอบด้าน ผู้คนพลุกพล่าน ก็ยังใช้ความคิดพิจารณาทำงานที่ต้องใช้กำลังของสติปัญญาได้ บางคนมีกำลังจิตเข้มแข็งมาก แม้สถานการณ์ที่น่าตื่นเต้นหวาดกลัว ก็ไม่หวั่นไหวหวาดกลัว สามารถใช้ปัญญา มองเหตุการณ์และคิดการต่าง ๆ อย่างได้ผลดี ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ สำหรับคนส่วนใหญ่ซึ่งกำลัง ความมั่นคงของจิตไม่มาก กำลังปัญญาก็ไม่เฉียบแหลมนัก เจ้าสำนักหลายแห่งจึงพิจารณาว่า ถ้าไม่เตรียม จิตที่เป็นสนามการทำงานของปัญญาบ่มเพาะอินทรีย์ให้กล้าแข็งก่อน โอกาสที่จะแทงตลอดสังขารด้วย โลกุตตรปัญญา ย่อมเป็นไปได้ยากยิ่ง ท่านจึงเน้นการฝึกจิตด้วยกระบวนการสมาธิภาวนาให้เป็นฐานไว้ก่อน แล้วจึงเจริญปัญญาอย่างจริงจังต่อไป ดังท่านวิปัสสนาจารย์ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ใช้เวลา 10 เดือน ไปที่ปากช่องสถานที่ละเดือน ไปที่พม่าอีก 7 เดือน รวมแล้ว 10 เดือน นำความรู้ภาคปฏิบัติมาถ่ายทอดสอนให้กับพุทธสาวกสาวิกา เรามีแนวปฏิบัติแบบสติปัญญาฐาน 4 โดยใช้อานาปานสติ อธิบายให้เขาเข้าใจก่อนแล้วจึงสอนการปฏิบัติ...” (Ven. Bhpodhinandha, 2025): Interview.

“...การนั่งสมาธิและเดินจงกรม นอกจากนั้นยังกำหนดคู่อารมณ์ต่าง ๆ ของร่างกาย คู่มหาโยนิ มีการเตรียมตัวโดยการทบทวนหลักสติปัญญาที่เคยเรียนมาตามหลักสูตรของพระวิปัสสนาจารย์ และเอาประสบการณ์จากการไปปฏิบัติตามสำนักต่าง ๆ มีการแนะนำการปรับอินทรีย์ 5 ให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม เช่น ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา มีการให้น้ำหนักไปทางพละ 5 และ อินทรีย์ 5...” (Ven. Piyawutdha, 2025): Interview.

กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดอยู่ ที่ดำเนินอยู่ในโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา ปัจจุบันนอกจากการภาวนาแล้ว มีการชมแดนมหัศจรรย์แห่งธรรม การฟังธรรมและการสาธยายพระไตรปิฎก การสร้างกิจการทางการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญและพิจารณามาใช้ในชีวิตของคนทั่วไป กระบวนการธรรมแห่งปัญญา เป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ดำเนินไปของกระบวนการพิจารณาไตร่ตรองกับกระบวนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จึงมีหลักการเกิดจินตมยปัญญาของการเรียนรู้ใน โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา วัตถุประสงค์ จึงจัดพุทธสถานให้เกิดจินตมยปัญญา คือ สถาบันปัญญาวิทยาลัยหรือศูนย์ทรัพยากรความรู้ เพื่อให้วัดเป็นที่พึ่งของชาวพุทธที่อยู่ร่วมยุคสมัยกับความ เป็นจริงในปัจจุบัน เป็นพื้นที่ให้ความรู้บ่มเพาะปัญญาอันเป็นสากลไม่จำกัดกรอบอยู่เพียงการศึกษา ธรรมะของพุทธบริษัท 4 โดยมีพระภิกษุและฆราวาสผู้เชี่ยวชาญในความรู้แต่ละด้านมาใช้ความสามารถ ของตนเองเป็นครูบาอาจารย์มาแบ่งปันความรู้ ดังที่พระวิทยากรแดนมหัศจรรย์แห่งธรรมได้ให้สัมภาษณ์มาว่า

“...กระผมได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดูแลชั้น 3 แคนมหัศจรรย์แห่งธรรมมีหน้าที่อธิบาย ภาพแต่ละภาพที่สื่อความหมายในทางคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่นภาพชื่อว่าตามรอยพระศาสดา

แบ่งออกเป็น 3 ภูมิ ภูมิที่ 1 เรียกว่า พุทธภูมิ เป็นที่อยู่อาศัยของพระพุทธรเจ้า เรียกว่า สังฆเวชนียสถาน 4...” (Ven. Dhevayasa, 2025): Interview.

ส่วนพระไตรปิฎกเราก็เอาสาขายตอนท้ายตอนหลังสุดของการมาปฏิบัติธรรมในโครงการและ ผู้ปฏิบัติก็ได้ไปร่วมเป็นแนวความคิดอีกอย่างที่พระไตรปิฎกไปสู่ญาติโยมที่ไม่มีโอกาส เราคิดว่าพระไตรปิฎก เป็นภาษาที่พระพุทธรเจ้าตรัสไว้ ญาติโยมควรได้เปิด ได้อ่าน ได้รู้ ได้เข้าใจ และได้เกิดมีการสาธยายไปพร้อมกัน โดยการมีหลัก ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ซึ่งเป็นการนำพระไตรปิฎกที่วัดส่วนมากจะเก็บลือคฤณูอย่างแข็งแรง ไว้ในตู้ ดังที่พระวิทยากรสาธยายพระไตรปิฎกให้สัมภาษณ์มาว่า

“...การสาธยายพระไตรปิฎกจะต้องรู้ว่ามีการสาธยายในตอนไหนหน้าไหน มีรูปแบบการอ่าน ให้คุ้นเคยกับอักษร พยัญชนะ การสาธยายพระไตรปิฎกเป็นสิ่งที่ดีงาม คือ 1) รักษาวัฒนธรรมวิถีพุทธ 2) ได้มีความรู้หลักแห่งธรรมะที่ไม่ปลอมปน ...” (Ven. Chodhipanya, 2025): Interview.

สุดมยปัญญา การเทศนาธรรมอันเป็นการหัวใจของของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ที่มีการแสดง ธรรมเทศนาทุกช่วงเช้าวันอาทิตย์เพื่อเป็นการให้ความรู้ในการดำเนินชีวิตแก่ชาวพุทธที่เข้าวัดในวันอาทิตย์ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวไว้ว่า

“...กิจกรรมจะลงตัวกันทุกกิจกรรมร่วมกันเป็นสหธรรม คือวันอาทิตย์ วันอาทิตย์เป็นเวลาที่สำคัญ ที่จะนำมาสู่ความรู้ความเข้าใจหลักธรรมคำสอนอย่างชัดเจนถูกต้อง ฝ่ายพุทธสาวกสาวิกาก็มาทำวัตร ฝ่ายพระภิกษุก็มาทำกิจกรรม ฝ่ายไหน ๆ มาหมดเลย...” (Abbot of Chollapratharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

พุทธอาสาได้จัดเป็น 2 กลุ่มคือ

พุทธอาสากลุ่มที่ 1 พุทธอาสาคือคนที่ได้เกษียณอายุราชการแล้วให้เขารับรองตัวเองว่าโตขึ้นแล้ว ตามหลักของพี่น้องชาวอินดูซึ่งเรียกว่า อาศรม 4 ดังนี้ อาศรมพรหมจารี คือผู้อยู่ในวัยที่ต้องครองพรหมจรรย์ ยังต้องศึกษาเล่าเรียน อาศรมคฤหัสถ์ คือผู้อยู่ในวัยที่ต้องครองเรือนมีครอบครัว อาศรมวนปรัส คือผู้ที่พ้นจาก วัยแห่งการครองเรือนเกษียณจากหน้าที่การงานหาความสงบให้ชีวิต อาศรมสันยาสี คือผู้ที่ออกเดินทาง ไปใช้ประสบการณ์ของตนเองสอนผู้อื่นเรียกว่า แจกของสองตะเกียง พุทธอาสากลุ่มนี้เป็นผู้ที่แต่งตัว เท้าที่จำเป็น กิน อยู่ หลับนอนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น แต่ต้องได้รับการดูแลยามเจ็บไข้ได้ป่วยคนกลุ่มนี้เป็น พุทธอาสาคือทำบุญไม่ผ่านเงิน เป็นการอาสาแบบใช้ใจที่บริสุทธิ์

พุทธอาสากลุ่มที่ 2 พุทธอาสาคือกลุ่มที่ได้รับการดูแลจากทางวัด เป็นผู้ที่มีจิตอาสาที่ยังไม่ลงตัว ยังอาศัยปัจจัย 4 ที่ทางวัดต้องอุปถัมภ์ ในการเป็นผู้มีใจเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นเป็นพุทธอาสาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา ดังที่พุทธอาสาได้ให้ สัมภาษณ์ว่า

“...ได้รับมอบหมายโดยตรงจากหลวงพ่เจ้าอาวาส ชั้นแรกคือเป็นหัวหน้าพุทธอาสาดูแลผู้ปฏิบัติธรรมแทนพระไปดูแลผู้ปฏิบัติธรรมในที่พัก เรื่องการรับสมัคร การดูแลสถานที่ ที่นอน ที่ปฏิบัติ ประสานเรื่องอาหารกับโรงทาน...” (Mrs. Metta-Bhudhasavika, 2568): Interview.

“...เป็นพุทธอาสา โยมนั้นเตรียมตัวมา 2 อย่าง คือ ปฏิบัติและเป็นพุทธอาสา ผู้ปฏิบัติบอกว่า สะดวกในการปฏิบัติไม่เคร่งครัดมาก มีการปฏิบัติโยคะตรงนี้ผู้ปฏิบัติธรรมชอบมาก มีทั้งภavana เติบงกรรม ฟังเทศน์ ส่วนแคนมหัศจรรย์แห่งธรรม เขาบอกว่าลึกลับ ไม่มีที่วัดอื่น...” (Mrs. Jit dharma-Bhudhasavika, 2025): Interview.

ในส่วนของพุทธอาสาที่เป็นฝ่ายดูแลรับผิดชอบเรื่องอาหารให้ผู้ปฏิบัติธรรมในโครงการบวช พุทธสาวกสาวิกาก็เน้นอาหารง่ายประหยัดเวลาในการเตรียมการและมีประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติธรรม มีแม่ครัวของทางโรงทาน 7 คน ที่คอยเตรียมอาหารให้ทุกส่วนของการปฏิบัติและผู้ปฏิบัติธรรมในโครงการ ก็เป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมอาหารทางโรงทานได้จัดเตรียมวันละ 2 มื้อสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม มีการจัดเตรียมงบประมาณสำหรับซื้อวัตถุดิบเพื่อใช้ในการปรุงอาหาร ส่วนหนึ่งได้รับบริจาควัตถุดิบมาจากผู้สนับสนุนโรงทาน ในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ดังที่พุทธอาสาผู้จัดการ โรงทานให้สัมภาษณ์ว่า

“... โยมเป็นผู้ประสานงานระหว่างแม่ครัว เป็นคนดำเนินการให้แม่ครัวทำอาหารตามวัตถุดิบที่มี ตอนเช้าเน้นอาหารข้าวต้มเป็นหลัก เพราะทำง่ายประหยัดเวลามีประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติธรรม การเตรียมการคือ ดำเนินการให้แม่ครัวทำเพราะวัตถุดิบมีอยู่แล้ว การปฏิบัติธรรมนั้นทุกคนมาไม่ใช่เน้นการบริโภค แต่เอาแก่พออยู่ได้...” (Mrs. Uthai-Budhasavika, 2025): Interview.

การบริหารจัดการ โครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาเป็นการบริหารจัดการอาศัยหลักการทางพุทธศาสตร์ เป็นเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ทั้งหลักการพื้นฐานในการให้มีความรับผิดชอบในการทำหน้าที่ของตนเอง เป็นการทำจิตอาสาที่มีการลงมือทำงาน โดยความเสียสละและทุ่มเท มีการกำหนดควบคุมคุณภาพ

แบบที่ 1 เป็นผู้เป็นฐานของการอุปถัมภ์ต้องอาศัยแรงกาย แรงใจ เพื่อจะไปสู่ปัจจัยที่ขาดแคลน เช่น ด้านปัจจัย 4

แบบที่ 2 ไสยศาสตร์ต้องเป็นพุทธศาสตร์ ไม่มีอะไรที่จะดึงคนไปสู่ความเร้นลับ เปิดเผยหลักธรรมทุกอย่าง

แบบที่ 3 ธุรกิจต้องไปสู่บุญกิจ วัดจึงไม่มีพื้นที่ทำธุรกิจมีแต่พื้นที่ทำบุญกิจ

แบบที่ 4 พานิชต้องสู่วิถีพุทธ

เป็นคุณภาพที่ทางวัดได้จัดกรอบไว้ ส่วนคุณภาพเฉพาะบุคคลนั้นแต่ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรมต้องประเมินตนเองให้ได้ดังที่เจ้าของได้โครงการให้สัมภาษณ์ว่า

“การจัดการงบประมาณ 2 แบบ แบบที่ 1 งบคือเงิน แบบที่ 2 งบคือการเสียสละ แบบที่ 1 ทางวัดคอยอุปถัมภ์เท่าที่จำเป็น แบบที่ 2 ให้เขาเห็นว่านี่คือเรา การเห็นค่าถึงการเจริญภาวนามั่นคือน่าจริงไม่ต้องไปวัดกับเรื่องเงิน การที่วัดจัดให้เกิดความสะดวกเรื่องปัจจัยแก่พระ เช่น การสวดศพ การทำบุญต่าง ๆ

แต่ตรงนี้เป็นการทำงานที่ในฐานะว่าไม่ได้ทำงานรับจ้าง ผู้สอนคือพระวิทยากรไม่มีรับเงิน ผู้สาธยายพระไตรปิฎกไม่มีรับเงิน ผู้พาชมแดนมหัศจรรย์แห่งธรรมไม่มีรับเงิน ..." (Abbot of Chollapratharn Rangsarit Temple, 2025): Interview.

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการโครงการพุทธศาวกาสาวิกา วัดชลประทานรังสฤษฎ์นั้นเป็นหลักการและวิธีการในแนวทางพุทธศาสตร์ที่ปรับมาประยุกต์ใช้ ทั้งเป็นแนวคิดการจัดการของวัดร่วมสมัยใช้การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันแบบพุทธสหกรณ์ มีทั้งงบที่อาศัยไม่ตรีจิตช่วยเหลือกันมี ทั้งงบการเงินที่เป็นของส่วนรวมเรียกว่า สังฆะอุปถัมภ์ การวางแผน (Planning) มีการวางแผนงานตั้งแต่การรับสมัครข้อมูลของผู้สมัครการเข้าร่วมโครงการ การเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกิจกรรม การจัดหาอาหาร ชุดปฏิบัติธรรม สถานที่ปฏิบัติธรรม ที่พักการดูแลสุขภาพผู้ปฏิบัติธรรมและอื่น ๆ (Best, 1970) การจัดการองค์กร (Organization) การจัดการองค์กรที่จะมาสนับสนุนการปฏิบัติธรรม มีเจ้าของโครงการซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย คณะวิปัสสนาจารย์ คณะพระวิทยากรคณะผู้สนับสนุนฝ่ายต่าง ๆ พุทธอาสา เป็นต้น (Bardo and Hartman, 1982) การจัดสรรและบริหารบุคคลากร (Staffing) การจัดสรรบริหารบุคคลากร ที่จะให้โครงการเป็นไปได้ด้วยดี มีวิปัสสนาจารย์ พุทธอาสาแม่ครัว เป็นต้น เป็นฝ่ายสนับสนุนโครงการ (Cohen and Uphoff, 1977) การอำนวยการ (Directing) การอำนวยการมีหัวหน้าพุทธอาสาเป็นหลัก 1 คน ที่จะติดต่อประสานงาน มีการออกกำหนดการ เวลา และมอบหมายหน้าที่ ที่จะให้โครงการและกิจกรรมดำเนินไปโดยสะดวก (Cohen and Uphoff, 1980) การควบคุม (Controlling) มีการควบคุมโดยเจ้าของโครงการเป็นผู้ควบคุม เพื่อให้โครงการและกิจกรรมเป็นไปตามรายชื่อของพระวิทยากรและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบตามช่วงเวลาและตามสถานที่ปฏิบัติธรรม ตรงกับแนวคิดของ (Phra Brahmpundit (Prayoon Dhammacitto), 2006 และ Keith and Newstrom, 1989)

หลักสี่ปายะ 4 เป็นจุดแข็งของวัดชลประทานรังสฤษฎ์ 1) สถานที่สี่ปายะ การเดินทางสะดวกทำให้ผู้เข้าอบรมในโครงการมีความสนใจในการมาปฏิบัติธรรมหลังจากการทำงานเสร็จในวันสุดสัปดาห์ 2) อาหารสี่ปายะ วัดชลประทานรังสฤษฎ์มีความสะดวกในด้านอาหารแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เพราะมีงบประมาณจากการบริจาคและการบริหารจัดการมาสนับสนุนทั้งการเข้าอบรมผู้เข้าอบรมก็รับประทานอาหารเพียง 2 มื้อ ทำให้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรม 3) บุคคลสี่ปายะ ผู้คนที่ไปมาในวัดส่วนมากมาทำบุญและมาฟังธรรมและพระภิกษุก็ให้ความยินดีมีปฏิสันถาร ทำให้เกิดความคุ้นเคยกันเหมือนญาติ 4) วัดชลประทานรังสฤษฎ์มีพระภิกษุที่สามารถกล่าวธรรมสนทนาธรรมให้ผู้มาฟังธรรมสามารถเข้าใจได้ง่ายเป็นหลักธรรมที่ทันสมัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นหลักสี่ปายะ 4 จึงเป็นหลักการสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในระดัการบริหารจัดการเป็นลักษณะการประยุกต์รูปแบบพุทธบริหารและเป็นการบูรณาการ

แบบพุทธวิธีที่ได้ผลจริงในเชิงปฏิบัติซึ่งแตกต่างจากวัดทั่วไปที่เน้นเรื่องพิธีกรรมมากกว่าการพัฒนาจิต (Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto), 2015A)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. วัดควรมีหลักการบริหารที่มีการรองรับผู้ปฏิบัติธรรมเพิ่มเติมดังนี้

1.1 วัดควรบริหารจัดการด้านการปฏิบัติธรรมด้านการภาวนาที่ชัดเจน

1.2 วัดควรให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้เรื่อง ศิล สมาธิ ปัญญาองค์ความรู้ทั้ง

ภายในและภายนอกองค์กร

1.3 วัดควรมีการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์ให้มีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานและตอบข้อซักถาม สอบอารมณ์กัมมัฏฐานกับผู้ปฏิบัติธรรม

2. สำนักพุทธศาสนาและภาคเอกชนควรสนับสนุนโครงการบวชพุทธสาวกสาวิกาพัฒนาจิตตามหลักไตรสิกขา โดยจัดงบประมาณมาสนับสนุนในโครงการ

3. ภาครัฐและภาคเอกชนควรสนับสนุน โดยการส่งคนเข้ามาอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพแก่หน่วยงานและเป็นการสนับสนุนโครงการในด้านต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง สัปปายะ4 ที่มีผลต่อการพัฒนาสถานที่ปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้แก่สถานที่ ทำให้คนภายนอกสนใจในการปฏิบัติธรรมมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งซึ่งมีมากในวัดชลประทานรังสฤษฎ์ เช่น การปาฐกถาธรรม กิจกรรมแดนมหัสจรรย์แห่งธรรม

เอกสารอ้างอิง

Abbot of Watchollapratharnrangarit. (2025). Project Founder. *Interview*, 9 April 2025.

Assistant Abbot of Watchollapratharnrangarit. (2025). Project Chairman. *Interview*, 4 April 2025.

Bardo, J. W. and Hartman, J. J. (1982). *A Systematic Introduction*. U.S.A. F.E.: Peacock Publishers.

Best, J. W. (1970). *Research in Education*. New Jersey: Practice Hall Inc.

Cohen, J. M. and Uphoff, N. (1977). *Participation: Concept and Measure for Project Design*.

Implementation in Rural Development. Community Center for International Studies. Cornell University.

- Cohen, J. M. and Uphoff, N. (1980). Participation in Rural Development: Seeking Clarity Through Specificity. *World Development*. 8(3), 213-235.
- Keith, D. and Newstrom, J. W. (1989). *Human Behavior*. (8th ed.). New York: Mc Graw-Hill.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka Thai Language Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Publishing House. (In Thai).
- Mahamakut Buddhist University. (2010). *Tripitaka Siam Rath Edition*. Nakornpathom: Mahamakut Buddhist University Publishing House. (In Thai).
- Mrs. Jit dharma-Bhudhasavika. (2025). volunteer. *Interview*, 5 April 2025.
- Mrs. Metta-Bhudhasavika. (2025). volunteer. *Interview*, 5 April 2025.
- Mrs. Uthai-Bhudhasavika. (2025). volunteer. *Interview*, 4 April 2025.
- Phra Brahmbundit (Prayoon Dhammacitto). (2006). *Buddhist Administration*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Publishing House. (In Thai).
- Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto). (2011). *Dictionary of Buddhism*. (17th ed.). Bangkok: Buddhist Dharma Council Printing House. (In Thai).
- Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto). (2015A). *Buddhadhamma*. (43rd ed.). Bangkok: Phalitham Publishing House. (In Thai).
- Phra Brahamgunabhorn (P.A.Payutto). (2015B). *Dictionary of Buddhism*. 30th Ed. Bangkok: Phalitham Publishing House. (In Thai).
- Phra Panyanantamunee. (2020). *Letting Go is empty*. Bangkok: Wish Books group Publishing House. (In Thai).
- Ven. Bhpodhinandha. (2025). Meditation Master. *Interview*, 4 April 2025.
- Ven. Chodhipanya. (2025). Tripitaka Lecturer. *Interview*, 6 April 2025.
- Ven. Dhevayasa. (2025). Spiritual Complex Lecturer. *Interview*, 5 April 2025.
- Ven. Piyawutdha. (2025). Meditation Master. *Interview*. 4 April 2025.
- Wat Chollapratharnrangsarit. (2019). *Saisamphangatanyuta*. Nonthaburi: S.R. Printing. (In Thai).
- Wat Chollapratharnrangsarit. (2025). *Saisamphangatanyuta*. Nonthaburi: S.R. Printing. (In Thai).
- Weber, M. (1968). *Economy and Society*. https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_and_Society.
- William Ouchi. (1971). *Organization and Management*. Eaglewood Cliffs: Prentice Hill.
